

ПРАВОВИЙ СТАТУС ВІТЧИЗНЯНИХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ: НЕОБХІДНІСТЬ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Зроблено аналіз правового статусу окремих категорій посадових осіб Національної поліції з метою визначення шляхів його вдосконалення.

Ключові слова: правовий статус, права, обов'язки, поліцейський, керівник поліції, керівник територіальних органів поліції.

Abstract

The analysis of the legal status of certain categories of National police officials was made in order to determine the ways of it's improvement.

Keywords: legal status, rights, duties, policeman, head of police, head of local police.

Сучасне оновлення вітчизняної системи правоохоронних органів як дієвих гарантів захисту конституційних прав та свобод громадянське суспільство найбільш тісно пов'язує з набранням чинності Законом України «Про Національну поліцію» від 02 липня 2015 р. (далі – Закон України) особи [1]. Цим Законом України вітчизняний законодавець встановив юридичні основи організації та діяльності Національної поліції України як центрального органу виконавчої влади, який покликаний служити суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності та підтримання публічної безпеки і порядку в державі. Крім того, він законодавчо визначив правові засади проходження служби в цій специфічній державній структурі та правовий статус поліцейських як осіб, покликаних безпосередньо реалізовувати його норми.

Відповідно до концепції, яка сьогодні найбільш широко розповсюджена в теорії держави та права, в цивільному праві, в адміністративному праві, в господарському праві та інших галузях правової системі України, під правовим статусом особи розуміється закріплена за допомогою юридичних норм сукупність прав та обов'язків особи [2 – 6]. При цьому право розглядається як суб'єктивне право (можливість певної поведінки з метою користування певними матеріальними і нематеріальними благами та/або досягнення певної мети) та як об'єктивне право (наявність правових норм, що забезпечують вказані поведінку та користування), а обов'язки – як міра належної поведінки, тобто поведінки, необхідної і достатньої у конкретних правовідносинах для додержання правопорядку, чинного в державі та суспільстві.

Означений Закон України певною мірою окреслює правовий статус таких посад поліцейських як «керівник поліції», «перший заступник та заступники керівника поліції», «керівники територіальних органів поліції», «заступники керівників територіальних органів поліції», «поліцейський», які є основними категоріями працівників Національної поліції.

Правовий статус керівника поліції як особи, що здійснює безпосереднє керівництво поліцією, порядок його призначення визначаються ч. 1 та ч. 2 ст. 21 та ст. 22 Закону України. Так, керівник поліції призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України відповідно до пропозицій Міністра внутрішніх справ України.

Порядок призначення першого заступника та заступників керівника поліції встановлено ч. 4 ст. 21 Закону України, відповідно до якої ці посадовці призначаються на посаду та звільняються з посади Міністром внутрішніх справ України за поданням керівника поліції.

Такий досить вертикально-жорсткий механізм зайняття особою вказаних посад з огляду на специфічний характер завдань та повноважень поліції видається цілком виправданим та доречним.

Основні повноваження керівника поліції визначаються ст. 22 Закону України. Він: а) очолює поліцію та здійснює керівництво її діяльністю, забезпечує виконання покладених на неї завдань; б) у межах компетенції організовує та контролює виконання поліцією Конституції та законів України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, наказів міністерств, а також наказів і доручень Міністра внутрішніх справ України з питань, що належать до сфери діяльності поліції; в) вносить на розгляд Міністра внутрішніх справ України пропозиції щодо забезпечення формування державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони та захисту прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, надання поліцейських послуг; г) має інші повноваження у відносинах з вищими органами та посадовими особами держави та владно-розпорядчі повноваження у відносинах зі структурними підрозділами поліції та підлеглими.

На посади керівника поліції, його першого заступника та заступників керівника поліції, відповідно до ч. 5 ст. 21 Закону України, можуть бути призначені особи, які: а) відповідають загальним умовам вступу на службу в поліцію; б) мають відповідну освіту, а саме – вищу повну юридичну освіту; в) мають достатній досвід юридичної практики, а саме – стаж роботи в галузі права не менш як сім років; г) мають досвід роботи на керівних посадах не менш як п'ять років.

Відповідно до ст. 15 Закону України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах, містах, районах у містах утворюються територіальні органи поліції. Ці структурні підрозділи поліції є юридичними особами публічного права, а їх чисельність та фінансування обмежуються граничною чисельністю поліції та загальним розміром коштів, визначених на її утримання.

Керівники територіальних органів поліції призначаються на посади та звільняються з посад керівником поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ України. Такий порядок зайняття вказаних посад видається також досить обґрунтованим.

Однак викликає певний сумнів надане керівнику територіального органу поліції у ч. 6 ст. 15 Закону України право одноособово, без узгодження з керівником вищого рівня чи з громадськістю, призначати на посади та звільняти з посад своїх заступників. Таке право-влада, з одного боку, може сприяти формуванню міцної команди однодумців та колег, а з іншого – може стати механізмом зловживання владою та засобом маніпулювання поведінкою підлеглих. Адже, як слушно зауважують фахівці з антропології права, «влада є силою, що одночасно впливає на тіло, душу і розум, пронизує їх, підкоряючи об'єкта владі закону волі суб'єкта владі» [6]. А, як свідчить найсвіжіша історія України, воля досить значної більшості вітчизняних суб'єктів владі була спрямована на задоволення перш за все власних інтересів.

До кандидатів на посади керівників територіального органу поліції та їх заступників Закон України встановлює такі вимоги: а) особа має відповідати загальним умовам вступу на службу в

поліцію; б) наявність вищої повної юридичної освіти; в) стаж роботи в галузі права не менш як п'ять років; г) досвід роботи на керівних посадах не менше одного року.

Зважаючи на вказані вимоги щодо стажу та досвіду роботи кандидатів на вказані високі посади в системі поліції, на наш погляд законодавець заклав для керівників поліції і загальнодержавного рівня, і місцевого рівня досить низький віковий ценз. Адже, з огляду на вказані вимоги, теоретично керівниками поліції загальнодержавного і, тим більше, – територіального рівня можуть стати особи, які не досягли віку навіть 24 років. Чи доцільне таке потенційно можливе «молодіжне» керівництво Національною поліцією за умов сучасної криміногенної ситуації в Україні?

Крім того, доречним бачиться необхідність законодавчого унормування повноважень не лише керівника поліції, але також і керівників територіальних органів поліції. Це тільки зміцнило б їх правовий статус як

З огляду на викладене вважаємо за необхідне внесення парламентом України змін до вказаних норм Закону України «Про національну поліцію».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про Національну поліцію» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
2. Котюк В. О. Теорія права: Курс лекцій : Навч. посібник для юрид. фак. вузів. – К. : Вентурі, 1996. – С. 100.
3. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави і права : Підручник. – Київ : Кондор, 2008. – С. 48.
4. Зовнішньоекономічний договір (контракт) купівлі-продажу: правове регулювання : монографія / В. А. Довбиш, І. І. Світлак – Вінниця : ВНТУ, 2013. – С. 62.
5. Колпаков В. К. Адміністративне право України : Підручник. – К. : Юрінком Інтер, 1999. – С. 96.
6. Юридичний словник-довідник / За ред. Ю. С. Шемшученка. – К. : Феміна. – 1996. – С. 509.
7. Антропология права : навч. посіб. / В. І. Кушерець, В. М. Кравець, С. О. Мосьондз [та ін.] ; за ред. В. І. Кушереця. – К. : Знання України, 2011. – С. 138.

Валерій Аркадійович Довбиш – канд. філос. наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: dovbysh63@mail.ua

Dovbysh Valeriy A. – Cand. Sc. (Eng), Assistant Professor of a chair of social and political sciences, Vinnytsia National Technical Universitia, Vinnytsia, email: dovbysh63@mail.ua